

5. EKUMENISMUS: JAKÝ VZTAH MÁ KATOLICKÁ CÍRKEV S PRAVOSLAVNÝMI CÍRKVEMI A S KŘEŠŤANSKÝMI NEKATOLICKÝMI SPOLEČENSTVÍMI?

Co je to ekumenismus?

- Je to hnutí, které směřuje k jednotě křesťanů a které zahrnuje činnosti a iniciativy, které jsou vzbuzovány a směřovány k podpoře jednoty křesťanů podle různých potřeb církve a vhodnosti časů (*Unitatis redintegratio*, 4).
- Snaha o jednotu křesťanů je stále naléhavějším závazkem pro katolickou církev. Ekumenismus – abychom ho odlišili od mezináboženského dialogu – nachází svůj základ v závěti zanechané nám samotným Ježíšem v předvečer jeho smrti: „...aby všichni byli jedno...“ (Jn 17,21). II. vatikánský koncil popsal úsilí ve prospěch jednoty křesťanů jako jeden ze svých hlavních záměrů (*UR 1*) a jako impulz Ducha Svatého (*UR 1,4*). Papež Jan Pavel II. vícekrát zdůraznil nezvratnost ekumenické volby (*Ut unum sint 3*). A svatý otec Benedikt XVI. od prvních dnů svého pontifikátu ujistil, že se bude hluboce snažit o obnovení plné a viditelné jednoty mezi všemi následovníky Krista. Na tomto úkolu je prioritním úkolem jednotu víry.
- Ekumenický dialog je založen na právu – povinnosti každého vyjádřit jasně a objektivně vlastní identitu, ukázat čím je a co spojuje a co rozděluje. Vyložit jasně vlastní pozice (stanoviska) ekumenický dialog neomezují, ale prospívá mu.

Proč existuje ekumenismus?

Protože mezi křesťany existují rozdělení, která odporují Kristově vůli, který se modlil, aby všichni byli jedno (Jn 17, 21), tak aby se dospělo k jednotě všech křesťanů v jednom stádcí a s jedním pastýřem (Jn 10, 16), aby „Boží lid přicházel v radosti k plnosti věčné slávy v nebeském Jeruzalémě“ (*UR 3*).

Jaké typy zla působí rozdělení mezi křesťany?

Různé typy zla působí, jak v nitru církve, tak i vně církve.

- Jsou pohoršením, které oslabuje hlas evangelia;
- „Rozdělení křesťanů zabraňují, aby církev sama uskutečňovala plnost sobě vlastní katolicity v těch synech, kteří jsou s ní sice spojeni křtem, ale jsou odděleni od plného společenství. I pro církev samu se tak stává obtížnějším projevovat v životní skutečnosti plnost katolicity po všech stránkách.“ (*UR 4*);
- „Všeobecnost, která je vlastní církvi řízené nástupcem svatého Petra a biskupy ve spojení s ním, kvůli rozdělení křesťanů naráží na překážku pro svou plnou realizaci v dějinách“ (*CDF, Lett. Communionis notio*, 17.3).
- Tato nejednota mezi křesťany působí také velkou škodu svědectví, která jsou křesťané zavázáni nabízet nekřesťanům: Vytváří jakési protisvědectví. Je bolestné, že v této situaci křesťané ztrácejí misijní a evangelizační pohnutky kvůli rozdělení, která podkopávají jejich vnitřní život a zmenšují jejich apoštolskou věrohodnost“ (Papežská rada pro jednotu křesťanů, *direktář pro aplikaci zásad a norem o ekumenismu, představení*).

Proč je potřeba rozlišovat mezi jednotou církve a jednotou křesťanů?

- „Protože jednotu církve již existuje. Věříme, že jednotu, kterou dal Kristus své církvi již od počátku, trvá v katolické církvi bez možnosti, aby byla ztracena, a doufáme, že poroste každým dnem více až do konce věků“ (*UR 4*). Proto ve vyznání víry prohlašujeme: „Věřím v jednu církev...“, a tato církev přetrvává v katolické církvi. (cfr. *LG 8*).
- Jednota, která chybí, je jednotu mezi křesťany. Vskutku, v této Boží církvi, jedné a jedinečné, povstávala od prvních dnů různá rozštěpení, které apoštol pranýřuje vážnými slovy jako hodná odsouzení; v dalších stoletích se zrodily širší neshody a nemalá společenství se odtrhla od plného

společenství katolické církve „někdy ne bez viny na obou stranách.“ (UR 3).

- „Jednota jediné církve, která již existuje v katolické církvi bez možnosti, aby se ztratila, nám zaručuje, že jednoho dne se také jednota všech křesťanů stane skutečností“ (JAN PAVEL II., *Promluva*, 13. listopadu 2004).
- A přece křesťané v pravoslavných církvích a křesťanská nekatolická společenství oddělená od plného spojení s katolickou církví, mají s ní již od počátku mnoho společných prvků.

Jaké společné prvky mají pravoslavné církve a nekatolická křesťanská společenství s katolickou církví?

- Členové těchto církví a křesťanských nekatolických společenství:
- ❖ „Vírou ve křtu jsou ospravedlněni a přivtěleni ke Kristu, a proto jim právem náleží čestné označení křesťanů a synové katolické církve je oprávněně uznávají za své bratry v Pánu“ (UR 3);
- ❖ mají „některé prvky posvěcení a pravdy, jako psané Boží slovo, život milosti, víra, naděje a láska a jiné vnitřní dary Ducha Svatého a viditelné prvky“ (UR 3);
- „Duch Svatý využívá těchto církví a církevních společenství jako nástrojů spásy, jejichž účinnost pochází z té plnosti milosti a pravdy, kterou Kristus dal katolické církvi. Všechna tato dobra pochází od Krista a vedou k němu“ (UR 3) a „vybízejí ke katolické jednotě“ (LG 8).
- „S těmi, kteří jsou pokřtěni a nazývají se křesťany, ale nevyznávají celistvou víru nebo nezachovávají jednotu společenství pod Petrovým nástupcem, dokáže být církev spojena z mnoha důvodů“ (LG 15).
- Zároveň katolická církev uznává, že pravoslavné církve jsou jí nejbližší v porovnání s nekatolickými křesťanskými společenstvími, protože existuje nemalý rozdíl mezi těmito posledními a pravoslavnými církvemi.

Jaký je rozdíl mezi pravoslavnými církvemi a nekatolickými církevními společenstvími?

- Pravoslavné církve, zrozené od roku 1054:

- ❖ „mají pravé svátosti a především z moci apoštolské posloupnosti mají kněžství a eucharistii, skrze které s námi dosud zůstávají spojeni velmi úzkými pouty“ (UR 15.3);
- ❖ „Jakési společenství ve svatých věcech, tedy v eucharistii, „za vhodných okolností a se souhlasem církevní autority je nejen možné, ale dokonce se doporučuje“ (UR 15);
- ❖ zaslouží si titul „církve partikulární nebo místní“ a jsou nazývané „sesterskými církvemi“ katolické církve (UR 14.1);
- ❖ skrze slavení Pánovy eucharistie je v těchto jednotlivých církvích budována Boží církev a roste;
- ❖ „mají spojení s katolickou církví tak hluboké, že jim chybí jen málo k dosažení plnosti, která opravňuje ke společnému slavení Pánovy eucharistie.“ (Pavel VI., *Promluva v Sixtinské kapli na setkání k desátému výročí vzájemného zrušení exkomunikací mezi církvemi v Římě a v Konstantinopoli*, 14. prosince 1975);
- ❖ „nejsou nicméně v plném společenství s katolickou církví, protože nejsou ve spojení s viditelnou hlavou katolické církve, kterou je papež, nástupce Petra. A toto není podružný fakt, ale jeden z konstitutivních vnitřních prvků každé partikulární církve. Protože společenství s katolickou církví, jejíž viditelnou hlavou je biskup Říma a nástupce Petra, není nějakým vnějším doplňkem pro partikulární církve, ale je jedním z jejích vnitřních konstitutivních prvků, stavem partikulární církve, kterému se těší ctihodná křesťanská společenství, tak se zde cítí přece jen určitý nedostatek“ (CDF, *Odpovědi na otázky*, 4).
- Církevní nekatolická společenství:
- ❖ jsou to především ta, která se zrodila z reformy v 16. století: protestantská (inspirovaná myšlením a dílem Martina Luthera: 1483-1546), anglikánská (zrozená Supremačním aktem anglického krále Jindřicha VIII. z roku 1534)... Kromě těchto existuje také zmnohonásobení stále nových křesťanských denominací, které se zrodily a stále rodí;

- ❖ nemají apoštolskou posloupnost ve svátosti kněžství, a proto jsou zbaveny podstatného konstitutivního prvku bytí církve;
- ❖ zvláště kvůli chybění svátosti kněžství nezachovala tato společenství původní a úplnou podstatu eucharistického tajemství (viz UR 22.3);
- ❖ „z tohoto důvodu není pro katolickou církev možné vzájemné eucharistické přijímání s těmito (nekatolickými) společenstvími“ (KKC 1400);
- ❖ „nicméně když tato společenství při večeři Páně připomínají jeho smrt a vzkříšení Páně, vyznávají, že je to znamení života ve společenství s Kristem, a očekávají jeho slavný příchod“ (UR 22);
- ❖ nemohou podle katolické nauky být nazývány církvemi ve vlastním smyslu (viz. CDF, *Dominus Iesus*, 17.2), protože jim chybí svátosti kněžství a eucharistie;
- ❖ nicméně se v nich nacházejí „početné prvky posvěcení a pravdy, jako například Písmo svaté, křest, láska..., které jsou vlastní Kristově církvi. Všechna tato dobra pocházejí od Krista a vedou k němu a „vybízejí ke katolické jednotě“ (LG 8),

Jaká zásada je důležitá v ekumenickém dialogu?

V ekumenickém dialogu vždy platí zásada bratrské lásky a hledání pochopení a vzájemného přiblížení se; ale také obrana víry našeho lidu a utvrzování ho v radostné jistotě, že „*l'unica Christi Ecclesia... subsistit in Ecclesia catholica, a successore Petri et Episcopis in eius communione gubernata*“ („jediná Kristova církev...přetrvává v katolické církvi, řízené nástupcem Petrovým a biskupy ve spojení s ním“ (LG 8)“ (BENEDIKT XVI., *Homilie*, 12-5-07).

Jak musí být chápáno tvrzení, podle kterého Kristova církev trvá (subsistit in) v katolické církvi?

„Kristus ustanovil na zemi jedinou církev a ustanovil ji jako společenství viditelné a duchovní, které existuje od svého počátku, během dějin a vždy bude existovat. Pouze v této církvi zůstaly a zůstanou všechny prvky ustanovené samotným Kristem. Toto je jediná

Kristova církev, kterou ve vyznání víry vyznáváme jako jednu, svatou, katolickou a apoštolskou...Tato církev ustanovená v tomto světě a organizovaná jako společnost přetrvává v katolické církvi řízené nástupcem Petrovým a biskupy ve spojení s ním. Podle dogmatické konstituce LG 8 je v katolické církvi tato věčná historická kontinuita a zůstávání všech těchto prvků ustanovených Kristem; v katolické církvi se konkrétně nachází Kristova církev na této zemi“ (Kongregace pro nauku víry, *Odpovědi na otázky*, 2).

Proč II. vatikánským koncilem užívá výraz „TRVÁ V“ (SUBSISTIT IN) a ne slovo „JE“ (EST)?

➤ Slovem *trvá* koncil:

- ❖ poukazuje na plnou identitu Kristovy církve s katolickou církví. Protože církev takto chtěná Kristem skutečně pokračuje v existenci (subsistit in) v katolické církvi; pokračování trvání (subsistence) zahrnuje podstatnou totožnost bytí mezi Kristovou církví a katolickou církví. Koncil chtěl tedy určit, že Kristova církev jako konkrétní subjekt v tomto světě může být nalezena v katolické církvi;
- ❖ tvrdí, že slovo „trvá“ (subsistuje) může být připsáno výlučně jen samotné katolické církvi, protože se vztahuje právě na známku jednoty vyznávané ve vyznáních (symbolech) víry (Věřím...v jednu církev) (Kongregace pro nauku víry, *Odpovědi na otázky*, 2);
- ❖ vyjadřuje jedinečnost a mnohočetnost Kristovy církve: Kristova církev je pouze jedna a přetrvává v historické realitě v jednom jediném subjektu, kterým je katolická církev;
- ❖ zachraňuje tak jednotu a jedinečnost církve, které by zanikly, kdyby se připustilo, že by mohlo být více trvání (subsistencí) církve založené Kristem;
- ❖ vyhýbá se představě Kristovy církve jako diferencovaného a zároveň jistým způsobem jednotného souhrnu všech církví a křesťanských komunit nebo myšlenky, že Kristova církev by dnes už neexistovala na žádném místě a proto by musela být pouze předmětem hledání ze strany všech církví a společenství (Kongregace pro nauku víry,

- tajemství církve). Kdyby tomu tak bylo, pak by jediná Kristova církev už více neexistovala jako jedna v dějinách nebo by existovala pouze ideálním způsobem nebo v možnosti vzniknout v nějaké budoucí konvergenci nebo znovusjednocení různých sesterských církví z předpovědi nebo z dialogu;
- ❖ vyjadřuje jasněji, že mimo viditelné ústrojí katolické církve se nacházejí „četné prvky posvěcení a pravdy“, „které, protože jsou dary vlastními Kristově církvi, nabádají ke katolické jednotě“ (LG 8). Uznává proto přítomnost církevních prvků vlastních Kristově církvi v křesťanských nekatolických společenstvích jako takových. Duch Svatý vsutku neodmítá jejich užívání jako nástrojů spásy, jejichž hodnota vyplývá ze stejné plnosti a pravdy, která byla svěřena katolické církvi. Proto samotné církve a oddělená společenství, jakkoliv věříme, že mají nedostatky, nejsou vůbec zbaveny významu a váhy v tajemství spásy (UR 3.4);
  - ❖ dovoluje větší otevřenost katolické církve na zvláštní požadavek ekumenismu, aby se přiznaly opravdu církevní rysy a rozměry křesťanským komunitám, které nejsou v plném společenství s katolickou církví z důvodu mnohočetných prvků posvěcení a pravdy, které jsou v nich přítomné.
  - Výraz „*subsistit*“ dává do souladu dvě nauková tvrzení: na jedné strany, že Kristova církev navzdory rozdělení křesťanů dál plně existuje jenom v katolické církvi, na druhé straně existenci početných prvků posvěcení a pravdy mimo její ústrojí neboli v církvích a církevních společenstvích, které ještě nejsou v plném společenství s katolickou církví (Kongregace pro nauku

víry, *Odpovědi na otázky*, 3 a článek komentáře).

Co dělat pro jednotu křesťanů?

- Jsou nezbytné:
  - ❖ trvalá *obnova církve* ve větší věrnosti svému povolání, taková obnova je silou hnutí směrem k jednotě;
  - ❖ *obrácení srdce*, aby se vedl život více ve shodě s evangeliem, protože nevěrnost údů Kristovu daru působí rozdělení;
  - ❖ *společná modlitba*, opravdové obrácení srdce a svatost života společně se soukromými a veřejnými modlitbami za jednotu křesťanů se mají pokládat za duši celého ekumenického hnutí a mohou se právem nazývat duchovním ekumenismem;
  - ❖ vzájemné *bratrské poznání*;
  - ❖ *ekumenická formace* věřících, zvláště kněží;
  - ❖ *dialog* mezi teology a setkání mezi křesťany různých církví a komunit;
  - ❖ *spolupráce* mezi křesťany v různých oblastech služby lidem (KKC 821).
- Pravý ekumenismus není bez vnitřního obrácení a očištění paměti, bez svatosti života ve shodě s evangeliem a především bez usilovné a intenzivní modlitby, která je ozvěnou Ježíšovy modlitby (Jan Pavel II., Promluva, 13. listopadu 2004).
- Jednota s Kristem je zároveň jednotou se všemi ostatními, kterým se On dává. Já nemohu mít Krista pouze pro sebe. Mohu mu patřit pouze ve spojení se všemi těmi, kteří se stali nebo stanou Jeho. Společenství mne vyvádí se sebe samého směrem k Němu a tak také směrem k jednotě (Benedikt XVI., *Deus caritas est*, 14).

NB: Pro prohloubení se ve věci, čtete následující papežské dokumenty:

- CONCILIO VATICANO II., *Lumen gentium* (LG); *Unitatis redintegratio* (UR); (II. vatikánský koncil, LG,UR)
- PONT. CONSIGLIO UNITA' CRISTIANI, *Direttorio per l'applicazione dei principi e delle norme sull'ecumenismo* 1993; (Papežská rada pro jednotu křesťanů, direktář pro aplikaci zásad a norem o ekumenismu 1993)
- Katechizmus katolické církve (KKC);
- CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE (CDF), *Responsa ad quaestiones de aliquibus sententiis ad doctrinam de Ecclesia pertinentibus*, 29 giugno 2007. (Kongregace pro nauku víry, odpovědi na dotazy o některých tvrzeních dotýkajících se nauky církve, 29. června 2007).

Poznámka – Citace z Katechismu katolické církve nebo Kompendia odpovídají v některých případech italskému vydání. Katecheze je zpracována podle předlohy vypracované Mons. Raffaello Martinelli (http://www.sancarlo.pcn.net/argomenti_nuovo/pagina0.html) Katecheze naleznete: <http://spolotcepia.signaly.cz/>